

פוגשים כשפרקדמן ארוך למדי מפריד בין עיסוקם בעסקיהם הרגילים לבין תקופת מאבקם, החייתי כמעט, להיאחזו בעולם הזה, הנתון במלחמה מחרידה, וגיבורים אלה, הנראים כאילו הסתגלו למציאות הנורמלית, שרויים דרך־כלל במצבו של העיור, שאם גם אולף להיעזר בחושי השונים לצורך אחיזה של ממש בעולמם של הפיכחים, אינו מצליח בכך. רישומם של מאורעות שעברו עליהם מפריע להם בנסיון היאחזותם זה.

דומה שנסיונו של אפלפלד הוא אצלנו הנסיגה יון האמנותי הראשון להיתלות בנושא זה שאינו מסתיים בכשלון. אפלפלד הצליח בעיני צוב גופם הנפשי של גיבוריו, כשגם תיאור עיסוקיהם והווי היומיום שלהם הוא מהימן. הוא לא הסתחרר מהעושר ה"פולקלוריסטי" שבהוויתם של נהגים ושל קצבים, ולא התפייש לגיתוחים פסבדו־פסיכואנליטיים בעסקן בתהפוכות נפשם. אפלפלד מפליא באיפוק, הוא אינו סוטה, בתיאוריו ובהווית סיפור־המעשה, מן האווירה והמגמה שקבע לסיפוריו, ואינו מפליג לרבידילשון קדומים ולחיפוש אחר מלים יחידאיות וגיבים גנרזים, שעיקר תכליתם לפרק את התיאור לשברי פרטים ותחושות. אוצר־מליו פשוט לכאורה, ומטען המשמעות הרב של משפטיו הוא פרי שקידתו על הרייתמוס המיוחד של כל אחד מהם.

הופעתו של אפלפלד היא בעלת חשיבות בתקופה זו שבה מספרים ריאליסטיים אינם מצליחים לחרוג מתיאור האני הביוגרפי שלהם ואחרים מנסים לסגל להם כלים שאר לים מספרות המערב, על־הרוב ללא הצלחה.

א. ז.

החטא וענשו

קרוב למאה שנה חלפו מאז הופעת "החטא וענשו" (1866). רומן זה הוא אחד מארבע היצירות שהקנו לקלסיקן הרוסי הגדול, בן המאה התשע־עשרה, את עיקר תהילתו העולמית, לצד "אידיוט", "רשימות מבית־המוות", וכמובן — "האחים קאראמאזוב".

תרגומו של ולופובסקי ל"החטא וענשו" אינו תרגום ראשון לעברית. קדם לו, כנראה, תר-

ג. שעה. בני שכונות אחרות, דרומיות ללא ספק, באו לידי ביטוי חביב ומרפרף ב"השור דד הזעיר" ולידי ביטוי יומרני יותר, ומוציא לח פחות, ב"אליזעם העצוב". נקווה שיחזור טבת פעם לנושא זה בצורה בשלה יותר. בבירוקרטיה ובשחיתות אנו פוגשים במדור־רים "האיגרת והמהומה" ו"מחברת ישראל־לית". למרות ההומור והכשרון שיש כאן ללא ספק, אין באותם סיפורים־רשימות שב־מדורים אלה ייחוד רב, והם נופלים מקוד־מיהם.

ד. ג.

עשן

גיבוריו הישראליים של קובץ־סיפורים זה נמנים על בעלי אומנויות שמעצם טבען הן מחייבות את האדם לחיוניות ולהיאחזות בעולמם הזה, בין אם הגיבור הנו קצב או סוחר, מורה או הנגרימונית. גיבוריו הפועלים במזרח־אירופה נמנים על אותה שכבת תחתית שבאוקלוסיה היהודית, שסופרים שמאסו ברוב חניית היתירה שפשתה כביכול ביהדות הרבו לתארה. גיבורים אלה (להוציא את המורה, ב"פיצויים"), שמתענם האינטלקטואלי דל וכשרם למסור לעצמם די־יוחשבון על המת־הווה סביבם ובתוכם הוא אפסי, אינם נעים במסלול ה"נורמלי" של בני מעמדם. בהתנהגותם, בתגובותיהם ובמושגיהם הוטבע רישומם המבעית של מאורעות מלחמת־העולם השניה וחוויותיה.

אפלפלד אינו מתאר את אשר אירע לגיבוריו בזמן המלחמה (להוציא אולי את הסיפור "שלושה"), אין הוא מנסה להתמודד עם התרחשויות שעצמת טירוף אינה ניתנת להמחשה, רק צלן הסייטי של התרחשויות וחוויות אלו מלווה (על־הרוב במעורפל) את גיבוריו. הסיפורים שמקומם באירופה מתרחשים ב"יום הראשון" שלאחר המלחמה, גיבוריהם דומים בתגובותיהם ובמעשיהם לפיכחים שהוצאו מכלא אפל והם מגששים באור. בגיבוריו הישראליים של אפלפלד אנו

* אהרן אפלפלד: עשן (סיפורים); הוצאת "עכשיו", 1962; 136 עמ'.